

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sulpici[i] Severi Presbyteri Opera Omnia

Sulpicius <Severus>

Amstelodami, 1665

Iacob.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11490

3 fuit. Ea tempestate gravis annonæ inopia¹ terras incesserat.
 4 Qua necessitate Isaac² in Geraris³ ad regem Abimelech
 cessit, admonitus à Domino, ne in Ægyptum descenderet:
 eidemque universæ illius terræ possessio promittitur, ibique
 benedicitur, multiplicatusque pecore atque omni substan-
 tia, agente invidia, ab incolis⁴ pellitur: pulsus⁵ apud Pu-
 5 teum juramenti confedit. Igitur annis gravior, ⁶ lumini-
 bus obductis, cum Esau filium benedicere pararet, consilio
 Rebeccæ matris, Jacob se benedicendum pro fratre obtulit.
 6 Ita Jacob⁷ adorandus principibus & gentibus, fratri præponi-
 tur.

1 *Terras.*] Chananzam. Sed quod
 Drusus inquit: *Solam Chananzam*, in-
 certum est, cum plures in vicinia re-
 giones, eadem inopia, laborasse po-
 tuerint.

2 *In Geraris.*] Sigonius corrigit, in
Gerara. Quomodo locutus est interpres
 noster Gen. xxvi. vers. i. Idem tamen
 xx, i. *peregrinatus est Abraham in Geraris*.
 Scire licet veteres promiscue usos præ-
 positione. Cicero in primo de Oratore,
ut se abjiceret in herba. Cæsar de bello
 Gallico, *l. vi. aut se in Menapiis abderet*.
 Terentius Eunuchus, *deinde illum in le-
 sto illa collocant*. Hæc omnia pugnant
 contra canones Grammaticorum. *Drus.*

3 *Ad Regem Abimelech.*] Ad Abime-
 lech regem Palæstinarum, sive Philis-
 thiæ, quem Græci vocant βασιλέα
 Φυλιστιμ, qui & rex Gararæ dicitur.
 Hos Palæstinos iidem Græci appellant
 etiam Αλλοφύλους: quorum rex com-
 muni nomine Alimelech dicebatur, si
 credendum Davidi Camio ad Psal. xxxi v,
 i. ita scribenti, *Abimelech nomen fuit
 olim commune regibus Palæstinarum, ut
 Agag Amalecitarum*. Vide sis Basilium
 Hom. l. ix. in Psalmos: Hieronymum
 Ezech. xxix. Procopium in Genesin,
 Glossam Græcam. *Drus.* Orientalium
 Regum mos, splendida nomina assu-
 mere. Qualia sunt Abimelech, Melchi-
 fedec. Pleni Arabum libri, & Historia
 Califarum ac Sultanorum Ægypti.
Horn.

4 *Pellitur.*] Ostracismus. Vide Ari-
 ristot. III. Polit. 2. Josephus Abime-
 lechum simultatis & invidiæ accusat in
 hoc factis Idem Scriptura facit.

5 *Apud puteum juramenti.*] פוּעַם הַשְּׁבַע.
 Ubi Latinus legit פוּ sinistrum, Græci
 dextrum, ut hodie Hebræi quoque Co-
 dices. Hinc Φοτεαρ όρου. *Grut. Bersabea*
 fedus putei dici potest: sic autem hæc
 tenus à comprovincialibus vocatur. Di-
 citur autem & puteus septimus, Arabice
Bethgebrim, quod interpretatur domus
 Gabriælis. Guilhelm. Tyrius lib. xiv.
 cap. 22. Hoc nomen fluvio impositum
 ab Abrahamo, à jurando, vel à septem
 agnis, vel à saturitate. Hoc ultimum
 magnam quæstionem patitur. Nam om-
 nes Codices Ebræi constanter habent
 Shin cum dextro puncto. Quod saturi-
 tatem significare non potest. Hieronymus
 ultimæ opinionis author est, &
 textus suadet legendum פוּעַם, utcun-
 que nunc aliter habeatur. Nam quæ Ety-
 mologia est, vocari puteum, *juramentum*,
 quod aqua in eo inventa sit? Saturitas
 vocari recte potest, juramentum non
 potest. *Drus.*

6 *Luminibus obductis.*] Gen. xxv. Jo-
 seph. i, 18. Significat caliginem & he-
 betem visum; vel, si placet, cœcutientiam.
 Nam præ senio cœcutiebat. *Drus.*

7 *Adorandus Principibus.*] אֲדוֹרָנִים.
 Regna Chaldaus. Αρρογίτες l. xx. Regna
 Arabia & Syria orta ex Agare, Cethura,
 Labano. *Grut.*

tur. Quis rebus Esau accensus, fratri necem moliebatur. 7
 Quo metu Jacob, hortante matre, in Mesopotamiam con- 8
 fugit: admonitus à patre, ut ¹ ex domo Laban, fratris Re-
 beccæ, uxorem acciperet. Tanta illis cura fuit, cum in alienis 9
 terris confisterent, genus tamen intra familiam suam ducere.

XIV. Ita Jacob profectus in Mesopotamiam, per sopo- 1
 rem Dominum vidisse traditur: atque ob id ² locum somnii
 sacratum habens, ³ lapidem ex eo sumpsit: vovitque, si rebus
 prosperis revertisset, ⁴ titulum sibi ⁵ domus Domini futurum; deci-
 masque omnium quæ acquisita sibi forent, Domino daturum. Inde 2
 se ad Laban fratrem matris contulit: quem ille sororis filium
 agnitum in hospitium benigne recepit. Erant Laban duæ 3
 filia, ⁶ Lia & Rachel. Sed ⁷ Lia ⁸ oculis deformior, * Rachel 4
 pulchra

1 Ex domo Laban.] Gen. xxviii. Jo-
 seph. I, 19. Ex familia Laban, qui erat
 filius Bathuël, nepos Nachor fratris
 Abrahæ, & frater Rebeccæ matris Esau
 & Jacobi. Quod autem Genes. xxxix, 5.
 vocatur filius Nachor, eo in loco filius
 nepotem denotat, ut alibi sæpe. Nam
 juxta proverbium Ebræorum, Filii filio-
 rum tanquam filii sunt. Notior enim erat
 Nachor, inquit Gerundensis: ideoque
 pro Bathuele nominatur, qui minus no-
 tus erat. Drus. Liber Zohar perhibet,
 Labanem omnium Orientalium in Ma-
 gia celeberrimum fuisse: sed liber ille
 Cabbalisticus, plenus monstrorum est,
 & minimæ fidei. Merfennus.

2 Locum somnii.] In hoc loco putant
 quidam templum postea extructum fuis-
 se: sed falluntur, meo judicio. Nam
 templum extructum fuit in area Ornan
 Jebusæi, in monte Moria. Locus au-
 tem hic, qui prius Luza dicebatur, vi-
 cus erat in duodecimo ab Ælia, id est,
 Jerosolyma, lapide, ut Eusebius au-
 tor est. Drus. Causam cur sub dio cu-
 buerit, Josephus in similitudinem, quæ
 Jacobo cum Chananæis, conjicit.

3 Lapidem.] Oleo delibatum, ut mor-
 ris. Ex oriente Græci habuerunt. Cle-
 mens vii. Strom. Apul. I. Flor. Arnob. I.
 Felix in Octavio.

4 Titulum.] Cippum, statuam, ste-
 len. Tradunt Historiæ Saracenorum,
 Chalifam, Omarem, ad hunc lapidem
 delubrum extruxisse. Elmacinus.

5 Domus Domini.] Unde loco nomen,
 הַבַּיִת. Σημείων ἡ τῆς θεῶν οἰκίας
 καὶ τῶν ἐκκλησιῶν γλωττίαν. Joseph.
 Locus annis abhinc Io cc lxxxiv. di-
 ctus fuit נְבִיטָה domus iniquitatis, cum
 Jeroboam ibi vitulum aureum erexisset.
 Buchole. Hinc βασιθόλια apud Phœni-
 cas. Philo Byblinus in Eusebio.

6 Lia & Rachel.] Seder Olam dicit
 geminas fuisse. eodemque anno ætatis
 xxxi. in matrimonium acceptas.

7 Lia.] Vel, Lea. Λεία, Lea vel Lia,
 ut Δαρείος, Darius, vel Darius. Sic
 Augiæ stabulum, quod & Augæ dici-
 tur. Critici Ebræorum, cum apices ad-
 derent, scripserunt לֵיאָה id est, Λῆα,
 Lea. Videtur ita dicta, inquit Mercerus,
 quod esset debilis, nec bene habita, quasi
 lassa ex debilitate constitutionis. Unde nihil
 mirum si oculos quoque debiles habuit.
 Drusius.

8 Oculis deformior.] Deformes oculos
 Liæ molles sive teneros, Moses dicit.
 Hieronymus lippos. Græci ἀδυνεῖς,
 id est, debiles, infirmos. Ex tribus
 C 5 Chal-

pulchra fuisse traditur. Cujus specie Jacob captus, amore virginis conflagrabit: eamque sibi in matrimonio à patre
5 postulans, septem annorum servitio se mancipavit. Sed impleto tempore, Lia ei ¹ supponitur: ac rursum septem in
6 servitio subditur, atque ei ² Rachel traditur. Sed hanc diu
7 sterilem, Liam fecundam fuisse accepimus. Filiorum quos ex Lia Jacob habuit, hæc sunt nomina; ³ Ruben, ⁴ Simeon, ⁵ Levi, ⁶ Judas, ⁷ Issaschar, ⁸ Zabulon, ⁹ Dina. Ex ¹⁰ ancilla vero Lia, ¹¹ Gad & ¹ Aser. Ex ancilla Rachel, ¹¹ Dan & Nephtha-

Chaldaicis editionibus una, videlicet Onceli, habet *pulchros*: altera quæ Jerosolymitana vocatur, *molles*: tertia vocem usurpat, quam Justus Nathanus in Lexico suo Thalmudico, exponit de iis, qui sinum oculorum rotundum habent. Hic tamen aliud significare videtur. *Drusius*. Chaldaei oculorum mollitiem pulchritudinis nomine expriment: tanquam Lia oculis duntaxat pulchrior fuerit, reliquo corpore non item. *Gales*.

* *Rachel*.] Scribi posset *Rabel*, sed in antiquis tantum *Rachel*: ideo nihil innovandum. Sonat autem *ovis femina*. Quamquam in LXX. ἀμνός, & in Hieron. agnus. *Jes. LVIII. vers. 7.*

1 *Supponitur*.] Σουελθών δ' αὐτῆς ὑπὸ μέγιστος καὶ σκότος. *Joseph*.

2 *Rachel traditur*.] Non post alios septem annos, ut putavit *Josephus*; sed post VI. dies nuptiarum prioris uxoris; ut verba Labanis *Gen. xxix.* explicat *Hieronimus*, *Eucherius* & alii. *Galesin*. Caterum Polygamia Patrum non trahenda in exemplum, quæ apud eos in usu fuit prava seculi istius consuetudine. *Bucholz*.

3 *Ruben*.] Ρῦβηνον ὀνομαζέτω, ἢ ἕρον, δι' ὅτι κατ' ἔλεον αὐτῆς ἔθετο γένος. Ἰδὲ γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. *Joseph*.

4 *Simeon*.] Ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα τὸ ἐπίσημον αὐτῆς ἢ θεὸν γεννέμεν. *Idem*.

5 *Levi*.] Κοινωνίας οἶον βεβαιότης. *Idem*.

6 *Judas*.] Ἰούδας, δὲ χειρὶ τῶν δηλοῖ. *Idem*.

7 *Issaschar*.] Ἰσάχαρις, σημερινῶν ἢ ἐκ μετ' ἑ γένος. *Idem*.

8 *Zabulon*.] Ζαβουλὸν ἠνεχουρασμένον ἐννοίει τῆς αὐτῆς αὐτῶν. *Idem*.

9 *Dina*.] Δῖνα, Δείνα, vel Δείνα. Nam libri variant. *Hieronimus*: *Hæc transfertur in causam, quam significantius Græci δίκην vocant. Furgii enim in Sicilia causa extitit. Drusius*.

10 *Ex ancilla Lia*.] Zelpha. Ministram fuisse ingenuam, & hanc & alteram, tradit *Josephus*. Verba ejus sunt: δέλεα μὲν ἑδωμῶς, ὑποστειται μὲν ἢ αὐτῆς. Et sic sumitur vox Hebræa *Exod. II, 5*. Fabulosum Testamentum Patriarcharum, genealogiam harum ancillarum deducit à *Rethæo* fratre *Deboræ*, & sorores fuisse vult.

11 *Gad*.] *Josephus* τυχεῖον interpretatur, id est, fortuitum. Potius fortunam denotat, hoc est, τύχη. In libro nominum *Gad*, fortuna. Dicebat enim Lia, γὰρ, quod scribunt γὰρ, & legunt γὰρ, venit fortuna. Targum Jerosolymitanum, fortuna bona. *Jonathan*, sydas bonum, quod idem cum ἀγαθὴ τύχη. Nos diceremus, affulsit benignius astrum & fortune influentis donum. Sic fere Judæi, Græci & Latini veteres, cum apices abessent, legerunt, γὰρ, ἐν τύχη, in fortuna. id est, εὐτυχῶς, fortunate, feliciter. Quod postremum invenies in *Hieronimo*. Apud Theo-

¹ Nephthalim nati sunt. At Rachel, desperato jam partu,
² Joseph edidit.

XV. Tum Jacob redire ad patrem cupiens, cum ei Laban focer³ partem pecorum mercedem servitii dedisset, ob quæ parum sibi eum æquum gener Jacob ratus, dolum ab eo suspectans, clam profectus est, vicesimo primo fere anno, quam advenerat. Rachel, viro infcio,⁴ patris idola⁵ furto abstulit.

Theodoretum in Genesiu quæstion. 86. *Ὀτυχημα*, bona fortuna usa sum. Drusus. Plerique volunt intelligi *כוכב הנה*, Jovis stellam, quem *כוכב צדק*, stellam justitiæ nominant. *Munst.* in trigessimum cap. Genes. Gad autem, vox Arabica, bonum seu beneficium notat. Bagad igitur idem est, quod *faustum felixque genito* sit. *Seldenus.* Γάδας τυχεῖον ἀνὴς καλεῖσθην. *Josephus.* Vide *Seld.* de Dis Syris 1, 1.

† *Aser.*] In hoc nomine significatio est beatitudinis. Vide Gen. 30, 13. male igitur in antiquis codicibus edit. 1xx. *Ἀσὴρ ὁ ἐστὶ ἀλῆστ.* Nam divitiæ Oser dicuntur, quod scribunt *רשף*, prima Ain. *Drus.* Ἀσὴρ, μακροεισῆς. *Jos.*

¶ *Dan.*] A judicando, unde & Daniel. *Josephus:* Δῶν, θεοκρίσι. Rachel enim dixit: Dananni, *judicavit me Deus.*

¹ Nephthalim.] In libris melioribus est *Νεφθαλει* vel *Νεφθαλί*. Nam, ut *Ausonius* inquit:

Vocibus in Græcis nunquam ultima conspicitur m. *Drus.*

Νεφθαλει, *Ὀμηραίνη* ὅτιον *Δίε* τὸ ἀνλεπυγνῶδ' ὡς τὴν Ὀπικνίαν ἢ ἀδελφῆς. *Joseph.*

² Joseph edidit.] Cum finiti essent anni xiv. quibus Jacob servierat. Natus est Joseph anno Jacobi xcι. *Salmanticensis* in Johasin. Nomen ex futuro, Joseph, id est, addet. Nam dicebat; *addet mihi Dominus alterum.* *Drus.* Ἰώσηφ. ὡς ἐδήλω Ἰησοῦδ' Ἰνὸς δ' ἰλοῖ. *Joseph.*

³ Partem pecorum.] Græci τὴν ἐπίσημα,

quibus signum vel nota impressa erat. Chaldaei *כריכרי* pecudes primores vel primi temporis, ut vertit *Hieronymus*. Alii, *compactas*. E contrario τὰ ἰδωμεα cedebant Labano, quas alii seriores pecudes, alii aliter interpretantur. *Drus.*

⁴ Patris idola.] *Joseph.* 1, 19. Gen. xxxi. Dicunt Hebræi Theraphim fieri consuevisse, accipiendo caput pueri Idolis sacrificati, quod caput sale & aromatibus conditum; & super linguam ejus lamina aurea Dæmonis nomine insignita ponebatur. Sicque consulentibus responsa dabat. *Mersennus.* Erant imagines ad certum stellarum positum factæ, cum stellarum figuris, ex veteri Syrorum & Arabum superstitione. Quas Jacob postea defodit; & unam *Gedalia* ait, multo post tempore erutam cultamque à Samaritanis. Scriptor Persa *Hama Alzel*, translatus à R. *Chomer*, vult Labanem non fuisse Idololatram, nec Theraphim Idola, eo argumento, quia conjugia cum Idololatriis, quales Chananæi, vetita. At Laban, quanquam admixtis superstitionibus, retinebat tamen cultum summi Dei, & eo longe tetriores Chananæi. *Græc.* De Theraphim vide *Seld.* de Dis Syris, 1, 2.

⁵ Furto abstulit.] Ut patrem ab idololatria revocaret. *Theodoretus.* Ne per ea cognosceret qua via Jacob fugisset. *Abenezra.* Ob pretium materiæ unde facta erant, vel quod illa marito deberi putaret. Alii. Utcunque sit, hoc factum Rachaëlis excusari non potest. Qui furum committit, quocunque prætenu hoc faciat, peccat in legem illam, *Non furaberis.* *Drus.*

³ Laban

3 tulit. Qua injuria ¹ Laban generum persecutus, ² non re-
 pertis idolis, ³ pace facta, regressus est: multum obtestatus
 4 generum, ne uxores filiabus suis superinduceret. Inde di-
 gressus Jacob, vidisse Angelos & ⁴ castra domini, traditur.
 5 Sed cum ⁵ præter regionem Edom, quam Esau frater inco-
 lebat, iter destinaret, missis prius legatis & muneribus,
 6 suspectum sibi fratrem exploravit. Tum ille ⁶ obviam fratri

pro-

1 *Laban generum persecutus.*] Nec nisi post xii r. diem discessus fugientem at-
 tigit. Nam cum Jacob abiret, tridui
 itinere abfuit. Donec Carras revertere-
 tur, alii tres dies elapsi sunt. Restant
 septem, quibus ad montem Gelaad
 pervenit. Difficiles autem per Mesopo-
 tamiam viae sunt, ut Josephus notat.
Horn.

2 *Non inventis idolis.*] Quæ Rachel,
 callida mulier, abscondit subter fra-
 gmenta Cameli, & sedit super illa. *Moser.*

3 *Pace facta.*] Cujus signum יג
 אגגגג acervus testimonii. i. xx. βενός.
 Tale monumentum Xenophonti iv.
 ἀναβ. κολωνός. *Grot.* Jacob יגגגג, Ga-
 laad nominavit. Γαλαάδης λέγε) ο βε-
 νός. ἀφ' ε' νὺν γαλααδίνην καλεῖσιν τὴν
 γῆν. *Joseph.* Mons Galaad ingens, &
 in complura nomina divisus. Apud Da-
 mascum Libano conjungitur. Tum Her-
 mon, inde Seir dicitur. Ab Arnone ad
 urbem Cedar Galaad est. *Hier. Per.*

4 *Castra Domini.*] Angelos, ut ex E-
 bræis & Chaldæis patet. Locus ד'גגגג
 dictus, id est, castra. Id Græci πε-
 ρεμβολαί. *Drus.* Ex Duali ד'גגגג
 quidam colligunt duos angelorum ex-
 ercitus apparuisse. Sed hoc incertum.
 Postquam Jacobum comitatus fuerat
 custos Mesopotamiæ Angelus, cum suis
 usque ad confinia, nunc custos Chana-
 næ ei apparet cum suis turmis. Ange-
 lum autem Chananæ fuisse Michaë-
 lem, Diodorus Tarsensis existimavit.
Mersen. Quæ temere & sine fundamen-
 to dicuntur. Hæc apparitio non in so-
 mnio facta, ut *Cajetanus* & *Pererius* pu-
 tant, sed visibilis fuit. Hebræi notant

עליו י

Jacobum agnovisse eosdem angelos esse
 qui scalas ascenderint descenderint-
 que.

5 *Præter regionem Edom.*] Sic infra
Præter terram Philistin. *Joseph.* יג, י.
 Η'σσις τῆς αἰθιοπίας πόλεως ἀγορή-
 σαι τῶ ἀδελφῶ. ἐν σιείροι διεῖται,
 κί τ' ἰδαμείας ἄρχεν, ἔτιτο καλέσται
 τὴν γῆσιν ἀπ' αὐτῆ. Ibidem expo-
 nit quomodo ob lenticulam Adomus
 à collusoribus per ludibrium dictus
 fuerit. Ab eo Idumæi, non à Nabatæis,
 ut Strabo vult lib. vi. Et hinc Ery-
 thraeum, vel Rubrum mare, ab Erythra, seu
 Erythro Rege, ut *Agatharchides*, Boxii
 Persæ narrationem secutus, tradit, apud
Photium. Quod nomen etiam Persico
 Sinui tributum, ut ex Strabone & aliis
 patet, sive potius totum mare Australe,
 quod & Indicum, Rubrum dicebatur,
 cujus partes Sinus Persicus & Arabicus.
*Fuse de Erythraeo mari, Esavo, Edo-
 mo. Fuller. iv. Miscell. xx.* Caterum
 Rabbini per Edom Romam intelligunt,
 unde Papam vocant *Monachum Idu-
 maum*. *Josephus* cognomentum huic re-
 gioni Seir fuisse vult, ὅτι τ' ἐκ αἰθιοπίας
 Esavi. In quo aberrat. Nam Sehir ex
 posteris Chivæi fuit, ut colligitur ex
 Genes. xxxvi. ubi Tzibhon filius Sehiris
 ἔστ. vocatur Chivæus vers. 2. Ab hoc
 Sehir regio Choraorum dicta Schira,
 vel mons Sehir. Gen. xv. vers. 6. xxxvi.
 vers. 8. & alibi. *Horn.*

6 *Obviam fratri processit.*] Notant
 Rabbini Esavum ficta benevolentia in
 eo congressu usum, & pauca superbe lo-
 cutum. Quæ cum textu sacro pugnant.
Mersen.

I Domi-

processit: nec tamen Jacob se ultra fratri credidit. Sed pridie, quam inter se fratres convenirent, ¹ Dominus ² humana specie assumpta, ³ colluctatus cum Jacob refertur. Et cum ⁸ adversus Dominum ⁴ prævaluisset, tamen non esse mortalem, non ignoravit: benedici sibi ab eo flagitabat. Tum à ⁹ Deo illi immutatum nomen est, ut ex Jacob ⁵ Israël diceretur. Sed cum ille vicissim ⁶ à Domino nomen Domini ¹⁰ quæreret: *Non esse quærendum*, ⁷ *quia admirabile esset*, responsum

¹ *Dominus.*] Jēsus Christus. Non Angelus creatus, ut Pererius contendit. Nam cum & Moses, huncque securus Sulpicius refutant.

² *Humana specie.*] Vidit Dominum non in somnio, ut Rabbi Levi vult, sed suis oculis, vigilans vidensque. *Mercer.* Locus לפניו dictus, id est, אפניו פניו פניו , Facies Dei. Strabo. xvi.

³ *Colluctatus.*] לחם . אפניו . Aquila & Symmachus: אפניו . Hebraic. אפניו , quod proprie palæstritarum in arena est. *Mersenn.* Ex hac lucta nonnulli collegerunt, Diabolum in forma Esau contra Jacobum pugnassee, ut Procopius testatur. Eum Dæmonem Esavi, Hebræi *Sammaëlem* vocant. Quæ absurda & impia sunt. *Willer.* R. Levi Ben Gersom hanc luctam in somnio factam vult, alii tantum spiritualem fuisse contendunt. Sed vera sententia, fuisse spiritualementer ac corporalem, non in somnio sed à vigilante factam. *Mercer.*

⁴ *Prævaluisset.*] Angelus fingebat se non posse superare. *Abul.* Quod falsum. Quia Christus fuit, ideo Jacobi vires adeo auxit, ut nollet vincere cum posset.

⁵ *Israël.*] Compositio nominis ex Sara, de principatu contendit, & El Deus. Eo respexit Prophetes Hofeas, cum ait: *De principatu contendit cum Deo, & prævaluit.* Nugantur Patres cum Israël exponunt, *vir videns Deum*: aut *reclus Dei*. Nam ut *is* significat virum, & *Jafar* reclusum, tamen in hoc nomine Iod format

nomen proprium, quale in Iacob, in Isaac & similibus. *Drusius.* Hoc nomen non incognitum Trogo fuit. Nec tamen novi nominis impositione abolitum prius fuit; sed liberum relictum, Iacob an Israël diceretur. *Peyerius.* Israël nomen familiæ & gentis fuit, Iacob privatum. Et hoc futuræ Majestatis signum. Nam Reges Orientis, ex more, duo nomina, privatum & Regium, habent. *Horn.*

⁶ *A Domino nomen Domini.*] Nomen loco pronominis. Nos diceremus, à Domino nomen ipsius quæretet. Talia sunt, *pluit Dominus à Domino*; *dixit Moses sacerdo Moysi*; *dixit Dominus*, *adscende ad Dominum.* *Drusius.*

⁷ *Quia admirabile esset.*] Hæc parenthesi circumcludenda. Non enim habentur in codicibus Ebræorum, nec etiam in Græcis emendatioribus. Nihil dico, si non absunt in Hispanico & Romano. Olim etiam aberant in Exaplo, ut Græca scholia notant. Sumpta vel transcripta videntur ex Jesa. 9, 6. aut magis ex Jud. 13, 18. Cæterum exemplaria, unde hæc hausit Sulpicius, non per omnia consentiunt. Nam in Aldino & Basileensi, $\text{ὅτι ἐστὶ τὸ ἰσραὴλ}$. Vidi etiam ubi scriptum esset, $\text{καὶ τὸ ἐστὶ τὸ ἰσραὴλ}$, & hoc est mirabile. *Drus.* Causa cur non dixerit nomen, non est quod Angeli certa nomina non habeant, ut Jarchi vult, sed ad compescendam Jacobi curiositatem. *Calvin.*

11 sum est. Ex colluctatione autem, ¹ latitudo femoris Jacob ² obtorpuit.

1 XVI. Igitur Israël ³ declinans fratris domum, promovit agmen ⁴ in Salem Sicimorum oppidum: atque ibi loco ⁵ pretio

1 *Latitudo femoris.*] Iosephus 1, 19. *Ἰσοειδὴς δὲ τῷ μίχλῳ ἀλγήμα- τῶ ἀπὸ τοῦ νεύρου τοῦ πλατύ, αὐτὸς τε ἀπέχετο τῆς βράσεως, καὶ δι' ἐκείνο ἐδίδου ἡμῖν ἐδώδιμον.* Quod acetabulum seu palam appellat Scriptura, id Iosephus latum nervum, Sulpicius latitudinem femoris appellat. *Galefin.* Latum os coxae, quod ex contactu angeli loco suo motum claudicandi occasionem praebeat. Latitudo femoris, τὸ πλατύ & μέρῃ. Sic Onceles & Jonathan. Apud Iosephum est τὸ νεύρον τὸ πλατύ. Qui latum nervum videtur dixisse τὸ νεύρον τὸ σπινθηρὸν τῷ ἡγούλῳ ἀπὸ τῆς μέρῃ. A Graecis ἰχίον appellatur, id est, coxa vel coxendix.

2 *Obtorpuit.*] Latini emarcuit. 1xx. ἐνάρκησε. Hebraicum verbum valet, luxatus est, seu loco motus. *Galefin.* Hic victus benedicatur, victor claudicationem & benedictionem aufert ex praelio. *Rupertus Tuitiensis.* Notat Tostatus, die sequenti Iacob sanatum fuisse, ut sine claudicatione Esavo obviam iret. Consentit Junius. Quia Gen. xxxiii, 18. dicitur Iacobum venisse *ἰσῆμ*, id est, saluum, Sichemam. Verior opinio Merceri, tota vita claudicasse. Hinc mos, illa parte abstinendi, invaluit.

3 *Declinans fratris domum.*] An ergo mendacium officiosum Jacobo adscribendum? sane aliud Esavo promissit, & aliud fecisse Auctor refert. Sciendum, promissionem fuisse conditionatam: *si Deo videatur & nisi impedimentum interveniat.* *Lyra. Jun.*

4 *In Salem Sicimorum oppidum.*] Sic Graeci εἰς σαλήμ πόλιν Σικιμῶν. Hieronymus quoque, *in Salem urbem Sicimorum.* Sicima nomen est urbis. Quomodo igitur Salem Sicimorum

urbs? Nam Salem eadem cum Sicima, si modo Salem est nomen urbis hoc in loco, de quo dubitari video. Nam potest esse nomen appellativum, ut dicat Iacobum saluum & incolumem pervenisse ad urbem Sichem, εἰς Σικιμῶν, *γενναίων δὲ ἐστὶν ἡ πόλις*, inquit, Iosephus. Hanc sententiam expresserunt interpretes Chaldaei Onceles & Jonathan, quam & R. Salomo approbare videtur. Priorem sequuntur fere Christiani. Unde legimus apud Eusebium, *Salem civitas Sicimorum, quae est Sichem.* Scribunt eadem Hieronymus Ep. cxxvi. Primasius epist. ad Ebraeos. Eucherius in Gen. Sicimorum oppidum est Sichem. Eam posterior aetas Neapolindixit. Hieronymus de locis ex Actis Apostolorum, *Sichem civitas Jacob, nunc Neapolis dicta, juxta sepulchrum Ioseph, quae à filio Hemor sui Regis, vocabulum sumpsit.* In Evangelio Iohannis vocatur Sichar, *ubi nunc Ecclesia fabricata est*, inquit Hieronymus, *in latere montis Garizin.* Locus est Ioh. iv, 5. Iosephus auctor, Alexandri Macedonis tempore Samaritas metropolim habuisse Sicimam, *πέλιον κειμήλιον ἀπὸ τῆς Γαριζίν ὄρει, καὶ ἡγεῖται κερματῶν ἐπὶ τῆς ἀποστάτων τῆς Ἰσραηλίων ἐθνῶν.* Masius in Iosuaam, *Ruinae Sichesim nunc Isthac vocantur.* Nam Neapolis non eodem solo substructa nunc visitur. Drusius. Salem Hebraeis nonnullis. Silo, Iosepho, Ierosolyma, Hieronymo urbs Melchisedeci, aliis locus ubi Iohannes baptizavit. Ioh. i, 23. Sed haec omnia falsa & incerta. *ἰσῆμ* hoc loco notat saluum, incolumis. *Jun. Willet.*

5 *Pretio accepto.*] Nempe agnorum centum, ἐκατὼν ἀμνῶν, ut vertunt 1xx. Hieronymusque explicat & Onkelus Chaldaeus. At Hebraei de certo nummorum genere intelligunt, neque aliter

Lucas

tio accepto, ¹ tabernaculum statuit sibi. Huic oppido ² E-
 mor, Chemoreus ³ Princeps, præerat. Hujus filius ⁴ Sic-
 hem, ⁵ Dinam filiam Jacob ex Lia genitam, ⁶ stupro sub-
 didit. Quo comperto, Simeon, & Levi, Dinæ ⁷ fratres, ³
 omnes in oppido sexus virilis, ⁸ dolo peremerunt, ac im-
 pigre sororis uli sunt injuriam. Oppidum à filiis Jacob di-
 4
 reptum, prædaque omnis est abducta. Id factum ⁹ ægre ad-
 5
 modum

Lucas Act. VII. *Galesin.* Agni apud He-
 bræos nomen fuerunt pecuniæ agnum
 valentis, & ob id agni habentis figu-
 ram. Sic bos apud Græcos; & pecunia à
 pecu; & opes olim oves, ut opilio pro
 ovilio. *Gratius.* Loca pretio emere usu-
 tatum illis qui colonias ducunt. Sic
 Dido apud Iustinum lib. XVIII. *emto*
loco qui corio bovis tegi posset.

1 *Tabernaculum statuit.*] Qui mos O-
 rientalium. Unde regiones tales *Diar-*
vocant. Hinc Mesopotamiæ partes *Diar-*
vebia, Diarbeer, &c. Horn.

2 *Emor Chemoreus.*] Gen. xxxiv. Io-
 seph. I, 19. Locus corruptus. Suspicio
 legendum, *Hemor, Chorraeus Princeps,*
 vel certe *Hemor, Hevens.* Sed *χὀρραὶ*
 vocatur, Gen. xxxiv, 2. in editione quam
 Aldus impressit, & post eum Basilienses
 typographi. Forte alterutrum horum
 nominum superest à glossemate. Nihil
 adfirmo: tamen fieri potest ut Severus
 initio scripserit, *Hemor Princeps.* Sane
 Hemor dicimus & Chemor, ut Horeb
 & Choreb. Ab Hemor Iosephus decli-
 navit Hemorus. Sic Chemorus. Quod
 ex eo notatum. (ita conjicio) in margi-
 ne, ut fit, inde postea in contextum ir-
 repit, depravatam in Chemoreus. Iu-
 dicent qui has res intelligunt. *Drusius.*

3 *Princeps.*] Iosepho βασιλεύς. Sic
 voces Melek, Amir, Sultan, in Oriente
 sumuntur. *Horn.*

4 *Sichem.*] Minus recte, alii *Sychem*
 ex Græco συχέμ: quod & σιχέμ scri-
 bunt unde Σικιμῶν civitas ab hoc Si-
 chem appellata, si credimus Eusebio,
 cujus hac de re verba clara sunt in libro
 locorum: Sed & filius Hemor appellaba-

tur *Sichem, à quo & locus nomen accepit.*
 Alii putant *Sichem* ab urbe sua nomi-
 natum. Gerundensis, *Sichem filius He-*
mor, de nomine urbis sue vocatus fuit.
 Prius verius videtur. *Drusius.*

5 *Dinam.*] Quæ tum decennis Alex-
 Polyhist. apud Euseb. xi. αβπ. Po-
 tius xiv. vel xv. annorum, ut ex colla-
 tione temporum ostendunt *Perer. Mer-*
cerus. περιήλθεν εἰς τὴν πόλιν, ὃψο-
μένη τῆς ἡσμεν τῆς ἐπιχωρίων γυναι-
κων. Ioseph.

6 *Stupro subdidit.*] Rabbini hoc ma-
 lum Iacobo immisum putant, quod in
 occurso Esavi fratris, Dinam occultarit,
 ne eam in uxorem peteret.

7 *Fratres.*] Οἰμομήτεροι τῆς κῆρας,
 uterini, *Iosepho.* Non tamen soli, sed
 assumptis pastoribus ac aliis ex vicinia
 latronibus. Erant autem tum circiter xx.
 annos nati. *Mercerus.*

8 *Dolo peremerunt.*] Is expressus est
 Gen. xxxiv. Iosephus scribit Siche-
 mitas diem festum & solennem celebra-
 se, totosque fuisse in voluptatibus &
 conviviis. Ideoque facile fuisse interfi-
 cere somno vinoque sepultos. *Galesin.*
 Quid cum Dina factum sit, varia He-
 bræorum opiniones. Quidam dicunt
 eam Iobi uxorem fuisse. Alii mansisse
 viduam. Alii, descendisse in Ægyptum,
 & ossa ejus in Chananæam translata.
 Quæ verior opinio. *Idem.*

9 *Ægre admodum.*] Horridum faci-
 nus, & haudquaquam excusandum. Ge-
 nes. xl. 12, 6, 7. Vide Interpretes. Pisistra-
 tus filiis suis savissima meditantibus
 in raptos sororis: Quid, ait, faciemus
 hostibus, si hæc amatoribus faciemus?

1 *Bethleem*

6 modum tulisse Jacob traditur. Mox à Domino monitus,
 7¹ Betlehem petiit, ibique altare Domino statuit. Inde² in
 8 parte turris³ Gader, tabernaculum fixit. ⁴Rachel ex par-
 9 tu obiit, puer⁵ Benjamin vocatus est. Isaac decessit annos
 10 natus⁶ centum & octoginta. At Esau potens divitiis erat,
 7 uxoribus sibi etiam è Chananæorum gente assumptis: cujus
 8 progeniem in hoc tam præciso opere inferendam non pu-
 tavi. Si quis studiosior erit, ⁹ ad origines revertatur.

XVII. Post

1 Bethleem petiit.] Gen. xxxv. Ioseph. I, 19. Sequentia c. stendunt, legendum Bethel. Nam ibi altare Domino statuit, non in Bethleem. *Drus.*

2 In parte turris.] Sensus est, in tractu illo ubi turris Gader erat. Male Victor, in parte aliqua turris: & frustra Sigonius Severum hic reprehendit, quem non intellexit. Græca versio, ἐπίκεινα τῆς πύργου γαδὲρ, id est, trans aut ultra turrim. *Idem.*

3 Gader.] Vel Ader. Ea vox gregem sonat: unde apud Hieronymum, *trans turrim gregis.* Eusebius de locis Ebraicis, *Gader turris: ubi, habitante Jacob, Ruben patris violavit torum: quæ absque littera, in Ebræo Ader scribitur.* *Drusius.* Hæc turris structa fuit in præsidium pastorum & gregum. *Hieron.*

4 Rachel.] Obiit A. M. II. ccc. vi. Vixit in domo paterna xxxv. in conjugio xxiii. omnino xlv. *Salianus.* Sepulchrum ejus circa Bethlehem, à qua jactu sagittæ distat. *Burchardus.* Vix mille passus. *Rambam.*

5 Benjamin.] Βενιαμιν ἐνάλεσε Δεξιὸν τὴν ἐκ αὐτῆς ἡομοίωσιν ὀδῶν τῆς μητέρας. *Ioseph.* Id sonat filius dextera. Ita pater eum vocavit, ut apparet, boni ominis causa, cum prius à matre Benoni appellatus fuisset, quod Græce interpretantur, ἵδὸς ὀδῶν μου, id est, filius doloris mei. Compositum ex nomine Ben filius & Iamin dextera. Quidam filius austru. Nam auster dextera vocatur, id est, ἰσχυρὸς, quia qui respicit orientem, austrum habet ad dexteram. Sed quare filius austru? An quia natus in

terra Chanaan, quæ australis est respectu Mesopotamiæ; unde profectus fuerat, & ubi reliquos filios genuerat? *Drusius.* Aut potius Syriaco sermone, cujus multum adhuc retinebat Iacobus, filius dierum, id est, senectutis? Convenit id optime cum eo quod infra est xlv. *Grotius.*

6 Centum & octoginta.] Iosephus I, 19. Huic annorum numero quinque præterea adjicit. Quo auctore incertum. *Galesin.* Isaac vixit cum Serug annos xlv. cum Thara avo suo xxxv. cum Abraham l. xxv. cum Sara xxxv. i. cum Ismaële cxxi. i. cum Iacob filio suo cxx. cum Arphaxad xlvi. i. cum Salah lxxvi. i. i. cum Sem cx. cum Eber cxxx. i. x. cum Iuda nepote suo xxxi. cum Ioseph cxxi. x. *Bucholc.* Rebecce obitus nulla mentio. Quia scriptura minus frequenter ejus sexus acta recenset, nisi obiter. *Mercer.*

7 Uxoribus.] Ada & Aholibama. Ada est eadem cum Basemath, Aholibama eadem cum Iudith. Vide *Jun. Mercer.*

8 Progeniem.] Genes. xxxvi. Catalogus Regum non ab Esavo, sed gentis alterius. *Maimonides.* De posteris Esavi & Idumææ divisione *Ioseph.* II, 1.

9 Ad origines.] Genesin intelligit. Supra fontes dixit, eodem sensu. Vide Gen. xxxvi. Ioseph. II, 1. Res Esavi descripserunt, Philo Byblius sub nomine Οὐσῶν apud Euseb. i. c. 10. Græci & Latini sub nomine Erythri, & Idumæorum ac Phœnicum. Gens circumcisionem retinuit. *Herodot.* Euterp. *Aristoph.* Avibus. *Iustin.* Dial. cum Tryphone. *Epiphanius.*

1 Ali-

XVII. Post excessum patris, Jacob in solo eo, in quo Isaac vixerat, commorabatur. Filii ejus aliquantum ab eo, pascui gratia, cum gregibus secesserant: Joseph tamen, ac Benjamin parvus, domi resederant. Carus admodum Joseph patri, obque id invisus fratribus: simul, quia frequentibus ejus somniis majorem eum omnibus futurum portendi videbatur. Igitur ad inspiciendos greges, revisendosque fratres à patre missus, opportunus injuriæ fuit. Namque viso fratre, consilium necis ejus ceperunt. Sed obsistente Ruben, cui à tanto facinore abhorrebat animus, in lacum demissus: mox suadente Juda, deducti ad mitius consilium, negotiatoribus eum, qui tum Ægyptum petebant, vendi-

1 Aliquantum ab eo.] In Sichem, & inde in Dothan.

2 Pascui gratia.] Hæc Orientalium pastorum vita. Et ab illa, Scytharum semper vaga & instabilis natio, mores suos traxit. Horn.

3 Carus.] Gen. xxxvi. I. Joseph. II, 3. Tum quia è Rachele, charissima uxor; tum quia pater senex eum genuerat. Quales præcipue amantur. Philo I. de Abrah. Plures amoris hujus causas recenset Corn. à Lapide, & alii. Fuit tum annorum xvii.

4 Obque id invisus fratribus.] Moses aliam causam addit, quod scelera fratrum ad patrem detulerit. Qualia illa fuerint, variæ opiniones Interpretum sunt.

5 Frequentibus ejus somniis.] Duo tantum commemorantur apud Mosén. Quæ innuebant, majorem omnibus futurum. Plerumque somnia divina duplicantur. Vide Interpret.

6 A patre missus.] Muhammedes in *Survata* Josephi, tradit; Iacobum à filiis persuasum, ut Josephum in agrum mitteret. Sed quid non illi nebuloni licuit fingere? Missus fuit è valle Hebron, quæ trium Patriarcharum sedes. *A Lapide.* Hoc iter fuit initium magnorum tum malorum, tum bonorum: utrumque præter expectationem. *Philo.*

7 Consilium necis.] Ut in advenientem canes immitterent. *Rabbini.* Ut occisum infoveam conjicerent. *Mercerus.* Excusatio in promptu; occisum à fera, qualibus ea regio abundat. I. Reg. xlii. I. Reg. II, 42.

8 Obsistente Ruben.] Orationem ejus vide apud *Josephum.* Josephi vero ad fratres deprecationem, cujus ipsi Gen. xli. meminerunt, pathetice describit *S. Ephrem*, lib. de laudibus Joseph. Ruben hoc facto meruisse putant, ut ex tribu ejus Propheta Hosea oriretur, & civitatem refugii haberet. *Mercer.*

9 In lacum demissus.] *Alcoranus: in fundum cisternæ.* Παρολαβὼν Π' ἑσθλῶ τὸ μεισθῆκιον, καὶ καλωδὶς ἐκδιήσας, ἤρεμος καὶ διέμεσεν εἰς τὸ λάκκον, καὶ ᾗδ' ἰκανῶς ἀνδρῶ λῶ. *Joseph.* Videtur puteus fuisse ἀνδρῶ. Ier. II, 13. Jutosus tamen Ier. xxxvi. II. R. *Salomo* serpentum & scorpionum latibulum facit. Sed tum miraculo servatum Josephum agnovissent, ut in *Daniele* factum. *Rambam.*

10 Negotiatoribus.] Ἰδὼν Ἀραβας ἔμποροὺς ἰσραηλῶν ἤρως. Mercatoribus *Imaëlitis* è Galaad venientibus. Hi à *Jonatha* interprete Chaldaeo vocantur *Arabes*, & à Ierosolymitano *Saraceni*, & infra in textu Mosi, *Madianita.* Forte inter